

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา มีการดำเนินงานเป็น 4 ระยะ ซึ่งแต่ละระยะมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจากการวิเคราะห์เอกสาร

การวิจัยในขั้นตอนการวิจัยเอกสาร เป็นการวิเคราะห์โดยภาพรวมระดับประเทศ โดยคณะกรรมการวิจัยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมเป็นข้อมูลเชิงคุณลักษณะ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการสรุปแบบอุปนัย นำเสนอเป็นข้อความบรรยายตามประเด็นที่ศึกษา ดังรายละเอียดในบทที่ 2

ระยะที่ 2 : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจากการสำรวจ

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสำรวจปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูที่ปฏิบัติงานสอนกับนักเรียนที่ศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ทั่วประเทศ โดยแบ่งผู้รับผิดชอบในแต่ละเขตภูมิศาสตร์ 8 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง ภาคอีสานตอนบนและตอนล่าง ภาคกลาง กรุงเทพฯ ภาคใต้ตอนบนและตอนล่าง และศึกษารูปแบบการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งเอกสารรายงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเฉพาะภูมิศาสตร์ภาคใต้ และผลสรุปจากการศึกษาดังรายละเอียดในบทที่ 4

ระยะที่ 3 : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจากการเปิดเวทีประชาคม

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์จากการระดมความคิดจากเวทีประชาคม ซึ่งประกอบด้วย ผู้เรียน อาจารย์ นักวิชาการ และสื่อมวลชนดำเนินการ โดยนำเสนอผลการวิจัยเชิงสำรวจปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในระยะที่ 2 และเปิดเวทีให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นเพื่อสรุปผลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักเรียน และบทบาทของครูที่พึงแสดงต่อกัน เพื่อให้ผลของความสัมพันธ์อันดีจะนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กระบวนการคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ตลอดจนแนวทางดำเนินงานเพื่อให้ครูและนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดีต่อกัน ผลการวิจัยสรุป รายละเอียดในบทที่ 5

ระยะที่ 4 สังเคราะห์บทบาทของครูกับนักเรียนที่ส่งผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ดำเนินการโดยการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและรูปแบบการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จากผลงานวิจัยในระยะที่ 2 และระยะที่ 3 ผลการวิจัยสรุปรายละเอียดในบทที่ 6

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มที่ศึกษา 3 กลุ่ม คือ

1. นักเรียนและนักศึกษาประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 5 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 2 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ที่ศึกษาในสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาในเขตภูมิภาคภาคใต้ 14 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง ตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

2. ครูและอาจารย์ที่สอนในสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ในเขตภูมิภาคภาคใต้ 14 จังหวัด ในโรงเรียนอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชน ในเขตภูมิภาคภาคใต้ 14 จังหวัด

3. กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้ปกครอง นักวิชาการ นักการศึกษา ผู้บริหารและสื่อมวลชนในเขตภูมิภาคภาคใต้ 14 จังหวัด

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างระยะที่ 2 และระยะที่ 3 ดังนี้

ระยะที่ 2 : สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนโดยมีวิธีการ ดังนี้

1. สุ่มจังหวัดด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงจังหวัดที่มีสถานภาพและสภาพภูมิศาสตร์ต่างกัน และขนาดต่างกัน ใน 14 จังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่ม 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต ตรัง สงขลา และยะลา

2. สุ่มสถานศึกษา ดำเนินการโดยการสุ่มสถานศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา อันได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน 3 ระดับ (ใหญ่ กลาง และเล็ก) ให้กระจายทั้งสังกัดรัฐบาลและเอกชน ตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1 - ตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามสภาพ ระดับการศึกษาและจังหวัด

จังหวัด	นักเรียน/นักศึกษา				ครู/อาจารย์			
	พื้นฐาน	อาชีวศึกษา	อุดมศึกษา	รวม	พื้นฐาน	อาชีวศึกษา	อุดมศึกษา	รวม
ภูเก็ต	40	57	46	143	30	41	32	103
ตรัง	119	122	-	241	109	85	-	194
สงขลา	214	152	265	631	160	80	126	366
ยะลา	65	50	42	157	53	36	27	116
รวม	438	381	353	1,172	352	242	185	779

ตารางที่ 2 ร้อยละสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มครูอาจารย์ จำแนกตามระดับการศึกษา

สถานภาพ	ระดับการศึกษา			รวม (N = 779)
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน (N = 352)	อาชีวศึกษา (N = 242)	อุดมศึกษา (N = 185)	
เพศ				
ชาย	22.6	36.0	37.0	30.2
หญิง	77.4	64.0	63.0	69.8
อายุ				
ต่ำกว่า 30 ปี	16.0	24.8	19.1	19.5
30-39 ปี	18.6	34.9	23.0	24.7
40-49 ปี	43.0	31.5	25.1	35.2
50 ปีขึ้นไป	22.4	8.8	32.8	20.7

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานภาพ	ระดับการศึกษา			รวม (N = 779)
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน (N = 352)	อาชีวศึกษา (N = 242)	อุดมศึกษา (N = 185)	
สภาพครอบครัว				
โสด	25.4	36.6	43.2	33.2
สมรส	70.7	61.3	52.5	63.3
หม้าย	3.3	0.4	1.6	2.0
หย่าร้าง	0.6	1.3	2.2	1.2
แยกกันอยู่	-	0.4	0.5	0.3
วุฒิการศึกษา				
ต่ำกว่าปริญญาตรี	5.9	5.9	2.7	5.2
ปริญญาตรี	84.9	76.9	12.1	64.9
ปริญญาโท	8.3	17.2	75.8	27.3
ปริญญาเอก	0.6	-	8.8	2.4
อื่นๆ	0.3	-	0.5	0.3
ประสบการณ์ทำงาน				
ต่ำกว่า 10 ปี	23.6	39.6	32.6	30.7
10-15 ปี	15.6	29.8	13.3	19.5
16.20 ปี	10.0	12.3	11.0	11.0
สูงกว่า 20 ปี	50.7	18.3	43.1	38.8
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน				
ต่ำกว่า 10,000 บาท	25.3	37.5	12.6	26.0
10,000 - 15,000 บาท	15.9	33.2	22.4	23.0
15,001 - 20,000 บาท	15.9	12.5	14.8	14.6
สูงกว่า 20,000 บาท	42.8	16.8	50.3	36.5

ตารางที่ 3 ร้อยละสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

สถานภาพ	ระดับการศึกษา			รวม (N = 1,172)
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน (N = 439)	อาชีวศึกษา (N = 383)	อุดมศึกษา (N = 350)	
เพศ				
ชาย	32.1	30.4	33.5	32.0
หญิง	67.9	69.6	66.5	68.0
ระดับที่ศึกษา				
ป.5	51.3	-	-	19.2
ม.2	35.1	-	-	13.1
ม.5	13.7	-	-	5.1
ปวช. ปี 2	-	46.2	-	15.1
ปวส. ปี 2	-	53.8	-	17.6
ปริญญาตรี ปี 2	-	-	100.0	29.9
สถานภาพครอบครัว				
พ่อแม่อยู่ด้วยกัน	87.7	83.4	91.0	87.3
พ่อแม่แยกกันอยู่	10.5	9.4	4.5	8.3
อื่น ๆ	1.9	7.2	4.5	4.4
ปัจจุบันอาศัยอยู่กับ				
พ่อแม่	86.6	74.4	60.7	75.0
ญาติ	6.6	8.1	4.8	6.5
เพื่อน	0.9	6.7	25.8	10.2
อื่น ๆ	5.9	10.8	8.7	8.3

ระยะที่ 3 : สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มแบบเจาะจงในแต่ละกลุ่มประชากร ประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารและผู้ปกครองในแต่ละระดับการศึกษา และสื่อมวลชน ดังรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการดำเนินงานในระยะที่ 3 จำแนกตามสถานภาพ และระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	การศึกษาขั้นพื้นฐาน	อาชีวศึกษา	อุดมศึกษา	รวม
สถานภาพ				
นักเรียน / นักศึกษา	10	5	6	21
ครู / อาจารย์	13	6	5	24
ผู้บริหาร	7	2	3	12
ผู้ปกครอง	8	5	3	16
สื่อมวลชน	-	-	-	(4)
รวม	38	18	17	73 (77)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ชุด ที่สร้างโดยคณะกรรมการนักวิจัย ตามคำสั่งสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา ที่ 245/2546 2 ชุดและ 1 ชุด สร้างโดยผู้วิจัยมีกระบวนการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจากเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในบทที่ 2
2. ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถาม
3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งผู้รับผิดชอบการสร้างแต่ละด้านแล้วนำมาวิพากษ์แก้ไขโดยคณะกรรมการวิจัยชุดใหญ่ ได้แบบสอบถามแต่ละชุดมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีข้อคำถามแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 แบบสอบถามสำหรับครู ประกอบด้วยส่วนย่อยๆ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : สถานภาพของผู้ตอบคำถามแบบเลือกตอบที่ถาม เกี่ยวกับสภาพส่วนตัว จำนวน 6 ข้อคำถาม

ตอนที่ 2 : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นคำถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ถามเกี่ยวกับสภาพความจริงและความต้องการหรือความคาดหวังเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- บรรยากาศในสถานศึกษา แบ่งเป็นบรรยากาศแบบประชาธิปไตย จำนวน 9 ข้อ บรรยากาศแบบอัตตาธิปไตย จำนวน 9 ข้อ และบรรยากาศแบบปล่อยปละละเลย จำนวน 9 ข้อ รวม 27 ข้อ

- เจตคติของครู เป็นคำถาม ที่ถามเกี่ยวกับเจตคติของครูต่อนักเรียน จำนวน 15 ข้อ เจตคติครูต่อสถานศึกษา จำนวน 7 ข้อ รวม 22 ข้อ

- การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นคำถามที่ถามเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านบุคลิกภาพ จำนวน 6 ข้อ การชักจูงการกระทำ จำนวน 8 ข้อ และการสร้างจิตสำนึก จำนวน 6 ข้อ รวม 20 ข้อ

- การให้รางวัลและการลงโทษ เป็นคำถามที่ถามเกี่ยวกับการให้รางวัล จำนวน 10 ข้อ การลงโทษ จำนวน 10 ข้อ และพฤติกรรมที่มีผลต่อการจูงใจ จำนวน 5 ข้อ รวม 25 ข้อ

ตอนที่ 3 : แนวทางการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นคำถามแบบปลายเปิด แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการเสนอแนวทางการพัฒนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของครูกับนักเรียน

3.2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ประกอบด้วยส่วนย่อย ๆ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : สถานภาพของผู้ตอบเป็นคำถามแบบเลือกตอบที่ถามเกี่ยวกับสภาพส่วนตัว จำนวน 4 ข้อคำถาม

ตอนที่ 2 : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นคำถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ถามเกี่ยวกับสภาพความจริงและความต้องการหรือความคาดหวัง ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- บรรยากาศในสถานศึกษา เป็นคำถามเกี่ยวกับบรรยากาศในสถานศึกษาด้านบรรยากาศแบบประชาธิปไตย จำนวน 9 ข้อ บรรยากาศแบบอัตตาธิปไตยจำนวน 9 ข้อ และบรรยากาศแบบปล่อยปละละเลย จำนวน 9 ข้อ รวม 27 ข้อ

- เจตคติของผู้เรียน เป็นคำถามที่ถามเกี่ยวกับเจตคติของนักเรียนต่อครูจำนวน 26 ข้อ และเจตคติของนักเรียนต่อสถานศึกษา จำนวน 6 ข้อ รวม 32 ข้อ

- การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นคำถามเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านบุคลิกภาพ จำนวน 6 ข้อ การชักจูงการกระทำ จำนวน 8 ข้อ และการสร้างจิตสำนึก จำนวน 6 ข้อ รวม 20 ข้อ

- การให้รางวัลและการลงโทษ เป็นคำถามเกี่ยวกับการให้รางวัล จำนวน 10 ข้อ การลงโทษ จำนวน 10 ข้อ และพฤติกรรมที่มีผลต่อการงู้อใจ จำนวน 5 ข้อ รวม 25 ข้อ

ตอนที่ 3 : แนวทางการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นคำถามแบบปลายเปิด แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการเสนอแนวทางการพัฒนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของครูกับนักเรียน

3.3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียน และบทบาทของครู ที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สำหรับถามผู้ร่วมเวทีประชาคมมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อถามเกี่ยวกับบทบาทนักเรียนจำนวน 34 ข้อและบทบาทครูจำนวน 78 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และ 0.98 ตามลำดับ

4. การให้คะแนนข้อความแต่ละประเด็นในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความจริงและความต้องการหรือความคาดหวัง และเกณฑ์การแปลความหมายของความคิดเห็น มีดังนี้

4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความจริง

คะแนน 1 หมายถึง ข้อความดังกล่าวไม่เป็นจริงเลย

คะแนน 2 หมายถึง ข้อความดังกล่าวค่อนข้างไม่จริง

คะแนน 3 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นจริง

คะแนน 4 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นจริงมาก

คะแนน 5 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นจริงมากที่สุด

4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการหรือคาดหวัง

คะแนน 1 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการหรือไม่คาดหวังให้เกิดขึ้น

คะแนน 2 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการหรือคาดหวังน้อย

คะแนน 3 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการหรือคาดหวัง

คะแนน 4 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการหรือคาดหวังมาก

คะแนน 5 หมายถึง ข้อความดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการหรือคาดหวังมากที่สุด

(สำหรับข้อคำถามที่เป็นข้อความทางลบจะให้คะแนนกลับกัน)

4.3 เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย อาศัยแนวคิดตามการเสนอแนะของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) ดังนี้

1.00 - 1.49 หมายถึง ไม่เป็นจริง / ไม่ต้องการ / ไม่คาดหวังให้เกิดขึ้น

1.50 - 2.49 หมายถึง ค่อนข้างไม่เป็นจริง / ต้องการเล็กน้อย / คาดหวังเล็กน้อย

2.50 - 3.49 หมายถึง เป็นจริง / ต้องการ / คาดหวัง

3.50 - 4.49 หมายถึง เป็นจริงมาก / ต้องการมาก / คาดหวังมาก

4.50 - 5.00 หมายถึง เป็นจริงที่สุด / ต้องการมากที่สุด / คาดหวังมากที่สุด

5. นำแบบสอบถามที่พัฒนาโดยผ่านการวิพากษ์และแก้ไขจากคณะกรรมการวิจัย ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสงขลา เป็นกลุ่มครูอาชีวศึกษา จำนวน 21 คน และนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ 2 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 147 คน และจังหวัดอุดรธานี เป็นกลุ่มครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 134 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 150 คน ผลการหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น มีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 5-6 ดังนี้

ตารางที่ 5 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จำแนกในแต่ละด้านและระดับ

ระดับ	ครู	ผู้เรียน
การศึกษาขั้นพื้นฐาน		
- บรรยากาศในสถานศึกษา	0.94	0.95
- เจตคติของครู / ผู้เรียน	0.91	0.96
- การเป็นแบบอย่างที่ดี	0.95	0.95
- การให้รางวัลและการลงโทษ	0.87	0.92
รวมทุกด้าน	0.96	0.97
อาชีวศึกษา		
- บรรยากาศในสถานศึกษา	0.90	0.86
- เจตคติของครู / ผู้เรียน	0.90	0.96
- การเป็นแบบอย่างที่ดี	0.93	0.96
- การให้รางวัลและการลงโทษ	0.94	0.94
รวมทุกด้าน	0.95	0.98

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงอีกครั้ง ตัดข้อที่ไม่ชัดเจนและนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง 14 จังหวัดภาคใต้ อีกครั้งได้ผลสรุป ดังนี้

ตารางที่ 6 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จำแนกในแต่ละด้านและระดับ

ระดับ	ครู		ผู้เรียน	
	จำนวนข้อคำถาม	r_{tt}	จำนวนข้อคำถาม	r_{tt}
การศึกษาขั้นพื้นฐาน				
- บรรยากาศในสถานศึกษา	27	0.86	27	0.81
- เจตคติของครู / ผู้เรียน	24	0.84	31	0.95
- การเป็นแบบอย่างที่ดี	20	0.93	20	0.94
- การให้รางวัลและการลงโทษ	24	0.86	25	0.86
รวมทุกด้าน	95	0.94	103	0.96
อาชีวศึกษา				
- บรรยากาศในสถานศึกษา	27	0.84	27	0.90
- เจตคติของครู / ผู้เรียน	24	0.83	31	0.93
- การเป็นแบบอย่างที่ดี	20	0.94	20	0.93
- การให้รางวัลและการลงโทษ	24	0.80	25	0.71
รวมทุกด้าน	95	0.93	103	0.94
อุดมศึกษา				
- บรรยากาศในสถานศึกษา	27	0.79	27	0.85
- เจตคติของครู / ผู้เรียน	24	0.86	31	0.92
- การเป็นแบบอย่างที่ดี	20	0.93	20	0.91
- การให้รางวัลและการลงโทษ	24	0.86	25	0.68
รวมทุกด้าน	95	0.95	103	0.91
รวมทุกระดับการศึกษา				
- บรรยากาศในสถานศึกษา	27	0.84	27	0.85
- เจตคติของครู / ผู้เรียน	24	0.84	31	0.94
- การเป็นแบบอย่างที่ดี	20	0.93	20	0.93
- การให้รางวัลและการลงโทษ	24	0.85	25	0.82
รวมทุกด้าน	95	0.94	103	0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยประสานกับผู้ช่วยนักวิจัยในแต่ละจังหวัด ให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใช้วิธีการสอบถามรวมกลุ่มและดำเนินการอธิบายและอ่านคำถามให้ตอบทีละข้อ ส่วนนักเรียน นักศึกษา ระดับชั้นอื่น และครู อาจารย์ ดำเนินการโดยมอบหมายให้ผู้ประสานงานในแต่ละสถานศึกษาที่ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการอธิบายวัตถุประสงค์การวิจัยและดำเนินการตอบแบบสอบถาม แล้วช่วยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละระดับชั้น เพื่อคืนผู้ช่วยนักวิจัยและผู้วิจัยตามลำดับ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเวทีประชาคม ดำเนินการโดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถาม และวิเคราะห์จากการนำเสนอผลการวิพากษ์จากเวทีรวมของแต่ละกลุ่มตามระดับการศึกษา

เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกประเด็นสำหรับการพัฒนา

การวิจัยครั้งนี้ นอกจากสำรวจสภาพและเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนแล้วยังศึกษารูปแบบการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ซึ่งเป็นการนำผลการสำรวจเป็นข้อมูลในการคัดเลือกประเด็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน สำหรับกำหนดรูปแบบการพัฒนา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกมีดังนี้

1. การคัดเลือกตัวแปรที่สำคัญและจำเป็นต้องพัฒนา

การคัดเลือกตัวแปรหรือด้านที่สำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนา ดำเนินการคัดเลือกโดยนำข้อมูลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนตามทัศนะของครูและนักเรียน นักศึกษา ระหว่างสภาพความจริงและความต้องการหรือความคาดหวัง และการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนตามสภาพจริงและความต้องการหรือความคาดหวัง ระหว่างความคิดเห็นของครูกับนักเรียน นักศึกษา ซึ่งกำหนดการพิจารณา ดังนี้

ระดับที่สำคัญมากและต้องพัฒนาเร่งด่วน เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของความคิดเห็น 4 กรณี

ระดับสำคัญต้องพัฒนา เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของความคิดเห็นจำนวน 2 หรือ 3 กรณี

ระดับดีและควรคงสภาพ เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงกรณีเดียว

2. การคัดเลือกประเด็นปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญและจำเป็นต้องพัฒนา

การคัดเลือกประเด็นปฏิสัมพันธ์ย่อยที่สำคัญและต้องการพัฒนา ดำเนินการคัดเลือกเมื่อพบว่าตัวแปรที่อยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน แล้วจึงพิจารณาประเด็นปฏิสัมพันธ์ย่อยของตัวแปรนั้น โดยมีเกณฑ์การพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างสภาพความจริงกับความต้องการหรือความคาดหวัง ตามทัศนะของครูและทัศนะของนักเรียน นักศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ระดับที่สำคัญมากและต้องพัฒนาเร่งด่วน

เมื่อประเด็นย่อยนั้นมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างสภาพจริงกับความต้องการหรือความคาดหวัง ทั้งทัศนะของครูและนักเรียน นักศึกษา และมีระดับความต้องการหรือความคาดหวังสูงกว่า ระดับสภาพความจริง

ระดับสำคัญและต้องพัฒนา

เมื่อประเด็นย่อยนั้นมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างสภาพจริงกับความต้องการหรือความคาดหวังทั้งทัศนะของครูและนักเรียน นักศึกษา

ระดับดีและควรคงสภาพ

เมื่อมีความแตกต่างระหว่างสภาพจริงและความต้องการหรือความคาดหวังแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง สำหรับการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test และวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)
2. ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา